

Dohnal, Josef

Slovenská monografie o ruské lyrice 19. století

Opera Slavica. 2017, vol. 27, iss. 3, pp. 69-71

ISSN 1211-7676 (print); ISSN 2336-4459 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/137402>

Access Date: 23. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

zároveň stal akýmsi svedectvom dynamického života Ústavu stredoeurópskych jazykov a kultúr, ktorý je súčasťou najmladšej z fakúlt Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre. Zborník a jeho zostavovatelia nielen komentujú vedecké dianie, ale organicky participujú na areálovom výskume.

Lenka Tkáč-Zabáková

Slovenská monografie o ruské lyrice 19. století

GROMINOVÁ, A.: *Systém obraznosti a umelecký model sveta v lyrike F. I. Ťutčeva a A. A. Feta*. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 2015. 137 s. ISBN 978-80-8105-684-0.

Ruská poezie není zrovna často předmětem studia v současné české a slovenské literárněvědné produkci, proto je třeba přivítat svazek nazvaný *Systém obraznosti a umelecký model sveta v lyrike F. I. Ťutčeva a A. A. Feta* jako určitě pozornost si zasluhující příspěvek ke studiu dvou autorů, kteří zůstávali leckdy stranou jako autoři „z druhé řady“ (jak byl mj. ohodnocen Ťutčev, když byly jeho verše uveřejněny v *Sovremenniku*), jindy proto, že jejich poezie neobsahovala nic z naléhavých sociálních témat, že v ní prvoplánově nerezonoval dynamický duch doby a nemohla tedy sloužit k někdy dosti přímočaře pojímaným kritickým hlasům a výchovným cílům.

Grominová se nejprve věnuje ohlasu tvorby obou autorů ve slovenském a českém prostředí, a to jak co do překladů jejich děl, tak co do literárněteoretické reflexe jejich díla, přičemž konstatuje¹, že Ťutčev je tím básníkem, jemuž byl v obou národních prostředích věnován o něco větší díl pozornosti. Po tomto základním přehledu se pak autorka pouští do pátrání po tom, jak vypadá model světa, který oba básníci ve svém díle – ať vědomě či nevědomě, intuitivně – přinášejí. Klíčem k dešifrování toho, jakým oba básníci shledávají svět, jak k němu přistupují, kde v něm spatřují podstaty, se stává rozbor systému obrazů v jejich tvorbě – ten je obsahem následujících kapitol, v nichž sledujeme postupné rozplétání konkrétních obrazů zaujímajících časté místo v jejich verších. Autorka se při tom řídí zásadou hledání konotativních vazeb, předpokládajíc, že právě ony umožňují pronikat pod jevovou stránku, a to jak na straně básníka, tak na straně čtenáře-vnímatele.

V Ťutčevově tvorbě zdůrazňuje Grominová roli přírody a odkazuje k vlivu koncepce živé prasyly F. W. J. Schellinga na Ťutčevovu tvorbu.² Ačkoli tuto tezi následně

1 GROMINOVÁ, A.: *Systém obraznosti a umelecký model sveta v lyrike F. I. Ťutčeva a A. A. Feta*. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 2015, s. 40.

2 Tamtéž, s. 51.

nerozvádí do větší hloubky, domnívám se, že se v ní autorce podařilo zachytit podstatu básníkovy vidění přírody jako čehosi životadárného, samozřejmého, primárního, čeho se člověk může jen dotknout, přináležet, a to jako součást onoho velikého principu dávajícího mu v ponořeném spočinutí jistotu tváří v tvář nejistotě, zmatku, protichůdnosti, v níž se pohybuje lyrický subjekt jeho veršů. Autorka si rovněž všímá Ťučevovy tendence k synestézii i snahy zachycovat kontrast světla a tmy i přechod mezi nimi, stranou neponechává dendrologickou symboliku (lípa, vrba, bříza, smrk, les, ...), roli zobrazení bouře a dalších prvků básníkovy v tomto punktu do značné míry ještě romantického „instrumentáře“. Živá příroda vede básníka k intenzivnímu využívání personifikací i k tomu, že ponouká čtenáře zaměřovat pozornost na jím vybrané detaily živé i neživé přírody (např. na vodní prvky, na zobrazení země atp.).

Feta Grominová hodnotí ve srovnání s Ťučevem jako „impresionističtějšího“, ³ ale hovoří dokonce i o prvcích preexpresionismu, zmiňuje jeho tíhnutí k nadčasovému zachycení jednoty světa přírody a člověka. Časté personifikace až symbolického charakteru, hutný (často s omezením sloves) melodický verš a intenzivní využívání synestézie pak Feta přibližují k Ťučevovi a akcentují výraznou emocionálnost jeho veršů, které však směřují k vyšší míře konkrétnosti. I u Feta pak autorka zkoumá využití přírodních motivů, jako např. jirín, slunce, dubu, vody a dalších. Konstatuje i Fetovu častou snahu dosahovat ve svých básních harmonie, a to i tam, kde se objevují momenty nepokoje, bouře atp. ⁴

Jednu kapitolu práce věnuje Grominová kategorii času, kterou sleduje u obou básníků jak na příkladu ročních období, tak co do zobrazování denní doby; nosné je pak konstatování, že u Feta můžeme pozorovat tendenci k natolik intenzivnímu prožívání okamžiku, až dospívá k tomu, že mu propůjčuje nadčasovou platnost. ⁵ Méně pozornosti je věnováno konfrontaci času lidského a přírodního, resp. „kosmického“, kontrastu „okamžiku“ a věčnosti, času lyrického subjektu a světa mimo něj, ačkoli v textu práce k tomuto tématu autorka několikrát směřuje. Je tak trochu škoda, že komparatisticky orientovaná pátá, závěrečná kapitola o systému obraznosti a uměleckém modelu světa obou básníků není rozpracovanější – dalo se v ní pro závěrečnou syntézu směřující k pojmenování atributů specifického „modelování světa“ využít mnohé z toho, co bylo „předpřipraveno“ předchozími kapitolami.

Cennou devizou práce, která podává shrnující pohled na dosavadní zhodnocení Fetovy a Ťučevovy tvorby ve slovenském a českém kontextu, je snaha poskytnout komplexněji pojatý srovnávací pohled na tvorbu dvou básníků, jejichž odlišnosti či shody ne vždy bývají pojmenovávány dostatečně přesně a argumentovaně. Závěry, ke

3 Tamtéž, s. 55, 73 aj.

4 Tamtéž, s. 92.

5 Tamtéž, s. 114.

kterým Grominová dospívá, jsou založeny na důkladné znalosti a analýze primárních textů – umožňuje jí to nejen opírat se o již publikované práce o Ťutčevově a Fetově tvorbě, které věcně hodnotí, ale i doplňovat jejich tvrzení o vlastní poznatky plynoucí z detailní analýzy konkrétních textů obou básníků. U těchto analýz jsem však někdy nabýval dojmu, že autorka tíhne k jistému oslabení polysématického zacílení analyzovaných textů, kdy např. právě způsob vnímání času (např. vytržení okamžiku z časového kontinua) přináší další informace o tom, jak lze text básně „číst“, s jakými významy jej lze spojovat.

Svým charakterem je práce určena především slovenskému a českému čtenáři, pro případné prohlubování analýz by bylo vhodné rozpracovat především syntetizující část a zatím jen naznačená propojení tvorby obou básníků nejen s ruským, ale i s evropským literárním a filozofickým kontextem, který je především u Ťutčeva vzhledem k jeho rozhlednosti zejména po německé literatuře zcela nesporný, a to především ve spojení s německým romantismem (např. s Novalisem).

Josef Dohnal